

MAJOR ÁRVÁCSKA EZER ZENESZERZŐ ORSZÁGA¹

Majd fél évszázada a vitorlázórepülés – innen ered az elsőként megtanult finn szavam: purjelento – vitt Finnországba. Később egy másik vonzalom: a zene, a kóruséneklés szólított északra. Zeneiskolás koromból való az első finn dalélményem, Kodály Zoltán kórusműve: Vejnemöjnen muzsikál. „Harsogott a hárfa húrja, hegy, völgy rengett, szikla zengett, s mind a szirtek mennydörögtek...” Akkoriban persze, még mit sem sejtettem a Kalevala 44. énekéről, a finn nyelvtan ravasz partitívusairól, s az eljövő nyelvi szerelemről. Később újságíróként, idegenvezetőként, tolmácsként gyakran vittem-fogadtam finn és magyar kórusokat, zenekarokat, táncsoportokat, iskolai együtteseket, zenetanárokat. A Lorántffy Zsuzsanna Ének-zenei Általános Iskola diákjaiból alakult Pro Fun kórus tagjaként Muhos kamarakórusával kötöttünk immár majd' 30 éve tartó barátságot.

[Vejnemöjnen muzsikál \(3:33\)](#)

Leővey Klára Gimnázium Kórusa, vezényel: Andor Ilona

Raics István (zongora)

© 1969 HUNGAROTON RECORDS LTD.

Jól emlékszem, az 1985-ös kuopioi és az 1989-es lappeenranta nyári ösztöndíjas nyelvtanfolyamunk is jobbra énekléssel telt. Okos tanári fogás: nemcsak kisgyerekek, de még felnőttek számára is fülbemászóbb az idegen nyelv hangzása a dalokon keresztül. A gyerekkorom falujában, Szabadbattyánban, a „Lorántffyban” és a Csíkban tanult magyar népdalok minden északi utamra elkísértek. Énekeltem nyaranta eperszedés közben a finn mezőkön, önkéntesként Új-Valamo ortodox kolostorában mosogatva, s fél szemmel medvét lesve a Saimaa parti áfonyásban. És énekeltem negyedszázadon át idegenvezetőként is a finn turistáimnak Montenegro kanyargós hegyi útjain buszozva, borkóstoláskor Bernáth Magdi gyöngyöspatai pincéjében és Prága kocsmáiban sörözgetve...

Legelső és legmélyebb finn barátságaim egyike is a zenén keresztül szövődött: Sole Kallioniemi zongorista volt. Nagy, sikeres művész lehetett volna, ha nem szól közbe a szerelem, a házasság, az egri egyházi szolgálat, a két háború, s az öt gyerek... Zongorakísérőként és zenetanárként Sole egy életen át alázattal szolgálta neves művészek és a zenével éppen csak ismerkedő fiatalok

¹ A cikk a Magyar Hang 2025 karácsonyi, 51-52. számában megjelent írás – cím: Ezer zeneszerző országa - Finn napló, háború árnyékában – másodközlése.

generációit. Magyar férjével, Garam Lajos evangélikus lelkésszel, kiváló hegedűssel 1939-ben végigkoncertezte Finnországot. Nem kevesebb, mint 90 ezer akkori finn márkát kalapozva össze az általuk épített egri evangélikus templom javára. Az összegből azonban az orgonára már nem futotta. Hatvan évvel később a zenész Garam-testvérek – Garam Lajos hegedűs, a Sibelius Akadémia lektora, és Garam Károly csellóművész – 300 zenész közreműködésével, hároméves koncertkörúttal gyűjtöttek össze nem kevesebb, mint 70 ezer eurót. Zenéből született hát Pori testvérvárosában, Egerben a templom után immár az orgona is, s szól 2005 óta a templomalapító szülők, Sole Kallioniemi és Garam Lajos emlékére.



Nathalie Stutzmann



Daniele Rustini

[LIVE: Nathalie Stutzmann leads the ASO & Chorus | Strauss & Mozart \(full concert\)](#)
(1:219:51)

[Streaming / ORT / Daniele Rustioni direttore / Ilya Gringolts violino](#) (1:21:18)
[4:10](#) Sergej Prokof'ev / Sinfonia n.1 op.25 'Sinfonia Classica' [21:48](#) Sergej Prokof'ev /
Concerto n.2 per violino e orchestra op.63 [53:21](#) Franz Joseph Haydn / Sinfonia n.45
Hob.I:45 'Sinfonia degli addii'

Ezúttal is a zene szólít Finnországba, eredetileg Nathalie Stutzmann hangversenyére. Helsinkiben aztán kiderül: a francia karmester lemondta fellépését a Zeneházban. Elkötelezett Stutzmann-hívóként csalódás a hír, ám mégiscsak vigasz a váltás. A „beugró” Daniele Rustinit épp most nevezték ki a Metropolitan Opera vezető vendégkarmesterének. Helsinkiben mostanában nagy kegyben áll a muzsikusi világban, a finn főváros mára világhírű művészek zarándokhelyévé nőtte ki magát. A finn zene jelen van a földkerekség legnevesebb hangversenytermeiben.

Jean Sibelius mellett a két éve elhunyt Kaija Saariaho a legnépszerűbb finn szerző, művei egyetlen januári napon Helsinki, London, Lappeenranta, Odense és Philadelphia koncertjének műsorán szerepelnek. „Ezer zeneszerző országa” – szól a finn zenei rádió szlogenje.



Kaija Saariaho

[Teljes lejátszási lista megtekintése \(169 felvétel\)](#)

A mottó persze túloz, de tény, hogy a II. világháború óta vagy száz finn opera született. Ráadásul Suomi ma, ha nem is ezer, de legalább száz karmester hazája is. S micsoda karmestereké! A legendás Jorma Panula (95) iskolájából naggyá lett nemzetközi hírességek mellett finn konduktorok több generációja került ki. Fellépésükért ma a legnevesebb zenekarok versengenek. A 29 éves Klaus Mäkelä-t 2027-től az amszterdami Concertgebouw szerezte meg, a New York-iak orra előtt... Tarmo Peltokoski (25) pedig a Hong Kong-i Filharmonikusok újonnan kinevezett zenei igazgatója.



Nicholas Collon

[Great Performances: Sibelius - Finlandia, Op.26 \(Collon/RSO\) \(8:19\)](#)

Nem véletlen, hogy az év elején a finn állami televízió (YLE) öt estét szentelt a Karmesterek (Kapellimestarit) című dokumentumfilmnek – főműsoridőben! Öt karmester vallott hivatásáról az angol Nicholas Collon – a Finn Rádiózenekar első nem finn karmestere – kérdéseire válaszolva. A döntő momentumú szembenézésükről a zenekarral, az egymásra találásról vagy épp az

eltávolodásról a zenészekkel. A vezénylés technikájáról és pszichológiájáról, a pódiumi közös sikerről és a hangos ováció utáni szinte elviselhetetlen magányról... Ha létezik titok, vélekedtek mindahányan, akkor az a finn oktatásban rejlik. A mindenki számára egyenrangúan nyitott pályát nyújtó lehetőségekben, s abban, hogy a finn zenészek nem versenytársként tekintenek a többiekre. Gyakran leülnek beszélgetni, ilyenkor érdeklődve hallgatják a másikat. Tanulnak egymástól.

A finn zene szinte földrengésszerű áttörésében a tanulásba fektetett munkát tartja a döntőnek a „karmesterek karmestere”, Jorma Panula is.

Jorma Panula 92 v, Suomalainen populäärikonsertti (50:18)

1. Erkki Melartin: Juhlamarssi
2. Jorma Panula: Yön usva nousee, sanat Jaakko Löytty Sauli Tiilikainen, laulu
3. Toivo Kuula: Pirun polska
4. Armas Järnefelt: Preludium
5. Oskar Merikanto: Valse Lente
6. Heino Kaski: Prelude
7. Dukander Sten: Jazzonia-suite sanat

A Maestro – akinek a módszerét „a karmesterképzés csodájaként” emlegetik világszerte – augusztusban immár tizenegyedik alkalommal vezetett nemzetközi kurzust Budapesten a MÁV Szimfonikus Zenekarral, a MasterclassBudapest szervezésében, asszisztense és egykori tanítványa, Hollókői Huba karmester segítségével. A Parlando zenepedagógiai folyóirat számára² adott finn nyelvű interjújában Panula megerősítette Kodály Zoltán véleményét: egy gyermek zenei nevelését az anya születése előtt kilenc hónappal kell megkezdeni...

Volt idő, amikor mi, magyarok tanítottuk muzsikálni a finneket. A „boldog békeidőkben” vagy kétszáz magyarországi zenész és énektanár dolgozott északon, köztük a leghíresebbek: a Bogányi házaspár és a Szilvay-testvérek.

² **[Éltre kelteti a zeneszerző üzenetét. Budapesti beszélgetés Jorma Panula karmesterrel. Major Árvácska interjúja](#)** (Parlando 2025/4.)



Szilvay Csaba, Rossa László és dr. Szilvay Géza finnországi kitüntetésük után

Akkoriban a finn énektanárok, karnagyok, kórusok Budapestre zarándokoltak, hogy ellessék a Kodály-módszer titkát. Hazatérve aztán a látottak szabadabb változatát alkalmazták a finn iskolákban. A feszes karének helyébe könnyedebb műveket gyakoroltak, a kötelezővel szemben a választhatóra szavaztak, s az egyetlen igaznak tartott helyes út helyett teret adtak minden más megközelítési módnak, ami elvezethet a zene szeretetéhez. Riitta muhosi énekórája mindig ugyanazzal a kérdéssel kezdődött: ma mit szeretnétek játszani... A diákok a maguk választotta hangszereken egy soha nem hallott zenedarabot rögtönöztek. A kezdeti hangzavarból megszülető egymásra hangolódásban nyíltak rá az ember egyik legfontosabb örömforrására: a közös zenélés élményére. Amikor pedig néhány éve megrendezték a finn kórusok első televíziós vetélkedőjét egy ország szurkolt a választott kedvenceknek. S ma már nem okoz meglepetést, hogy évente egyszer szerte Finnországban – a népszerű koncert-sorozat címe szerint – „a kórusok kocsmába mennek” ...

Daniel Levitin amerikai-kanadai neurológus-pszichológus, aki a zenének az agyra gyakorolt hatását kutatja, a finnországi gazdasági sikereknek, mi több: egyenesen az északiak boldogságának a titkát a finneknek a zenéhez való viszonyában látja. A helsinki Zeneháza tartott nyárvégi beszélgetésen saját vizsgálataira hivatkozva állította: a zenének az ember minden képességére kimutatható hatásában a finnek jutottak a legmesszebbre a világon. E megállapítások ismeretében végképp érthető, hogy a finn közvéleményt mélyen

megrázta az új kormányt a kulturális, benne a zenei kiadásokat is célzó megszorítása. Neves művészek: írók, festők, rendezők, zenészek szólaltak fel, írtak a tervezet ellen. Osztva a Helsingin Sanomat publicistájának véleményét: „Amikor majd kifogyunk a kenyérből és a cirkuszi mulatságból, egyedül a művészet tesz szabaddá minket.”

Alexander Stubb elnök finnül, svédül és angolul elmondott újévi köszöntőjében maga sem hagyhatta szó nélkül az immár hónapok óta tartó polémiát: „Számunkra a biztonságot a kultúra, az oktatás, és a civilizáció is jelenti. Nem egyszerűen csak a megszorítások hoznak gazdasági egyensúlyt... Közös a felelősségünk... Legyenek bátrak – szólta a parlamenti pártokhoz –, keressenek közösen megoldást, és találjanak tartós megegyezést.” S hogy mindenki jól értse a „közös” szó fontosságát, megerősítette: „A világ gondjaival csak az egységesen gondolkodó nemzet tud megbirkózni... Egy megosztott nemzet nem képes megvédeni magát.”

Ezzel, a talán nekünk, magyaroknak is szóló elnöki útravalóval vonatozok újra északra dél felé. Reggel Oulu magasságában -27 fokot mérnek, délben a középfinországi Kuopióban már mindössze -21 fokos a hideg. Útitársammal beszédes kedvünkben lehetünk, mert úgy nyílunk meg egymásnak, ahogy annak idején Brassó és Szereda között, a „székely expresszen” ismerkedett az ember. Tíz perc múltán már tudom, hogy a 25 éves fiatalember öt éve Törökországból érkezett, s hogy informatikát tanult Helsinkiben. Most épp munkanélküli, de egy napokban induló továbbképzés után majd nagyobb lehetőségekben reménykedhet. Finnül beszélünk, kölcsönösen dicsérve a másik nyelvtudását: egyszer sem kell angolra váltanunk. Állítja, hogy létezik hasonlóság a török és a finn nyelvben, s nem csodálkozik azon, hogy a török lett volna a közvetítő nyelv a finn és a magyar között... A bennünket összekötő 150 évről nem tud, de büszkén hallgatja a török konyha magyarországi hatásának igazolását, s a bizonyítékokat a magyar népzene legősibb rétegeinek keleti voltáról. Megemlítem az egykori Kodály-iskolában tanult török népdalt, kéri, hogy kezdjem el dúdolni. Útitársam arcán megjelenik a felismerés mosolya. A finn télen robogva, törökül és magyarul együtt énekeljük, hogy: Üszküdarban ment az írnok, ment lakodalmára...”